

Петро Курмаєв

доктор економічних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет ім. Павла Тичини, (Умань, Україна)

Олена Матрос

кандидат економічних наук, Уманський національний університет садівництва (Умань, Україна)

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМЦІВ – ПЛАТНИКІВ ЄДИНОГО ПОДАТКУ

Проблеми обліку на підприємствах малого обліку з кожним роком набувають все більшої актуальності. Постійна зміна нормативної бази щодо обліку та звітності на підприємствах малого бізнесу спонукає до перегляду організації первинного обліку даних суб'єктів господарювання. Уведення нових груп – платників єдиного податку вимагає більш конкретного роз'яснення порядку обліку та звітності для кожної окремої групи. Цій проблемі присвячено праці багатьох науковців. Серед них: Т.А. Гоголь, Л. Костенко, В.О. Орлова, В.А. Туржанський, Д.М. Хома та інші. Однак враховуючи наявні теоретичні розробки, проблеми удосконалення організації обліку та звітності малого бізнесу в Україні досі залишаються не вирішеними.

Мета статті – обґрунтувати проблеми, пов'язані з документуванням господарських операцій підприємцями – платниками єдиного податку та доведення пропозицій щодо удосконалення існуючих форм документів бухгалтерського обліку.

Почнемо з бухгалтерського обліку. Його підприємці-платники єдиного податку не ведуть. Так, відповідно до ст. 1 базового Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 червня 1999 р. «бухгалтерський облік – процес виявлення, вимірювання, реєстрації, накопичення, узагальнення, збереження та передачі інформації про діяльність підприємства зовнішнім і внутрішнім користувачам для прийняття рішень». А п. 1 ст. 2 цього Закону наголошує, що «цей закон поширюється на всіх юридичних осіб, створених відповідно до законодавства України, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, а також на представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності». Фізичні особи до цього Закону не мають жодного відношення.

Записи в бухгалтерському обліку здійснюються на підставі первинних документів, тому не можна лишити поза увагою «Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку», затверджене наказом Мініфіну № 88 від 24 травня 1995 р. Пункт 1.1 цього Положення «встановлює порядок створення, прийняття і відображення у бухгалтерському обліку, а також зберігання первинних документів, облікових реєстрів, бухгалтерської звітності підприємствами, їх об'єднаннями та госпрозрахунковими організаціями». Як бачимо, цей документ обов'язковий для застосування також лише юридичними особами¹.

¹ Л. Костенко, *Первинні документи у підприємця-платника єдиного податку*: Л.Костенко, «Юргазета», № 20 (32) 4 листопада 2004 р., <http://www.yur-gazeta.com/issue/32/>.

Щодо наявності у підприємців товарних накладних як одного з найпоширеніших первинних документів, то з цього приводу звернімося до «Інструкції про порядок виготовлення, зберігання і застосування типових форм первинного обліку № КО-1 і № М-20», затвердженої наказом Держкомстату № 263 від 27 липня 1998 р. Відповідно до її п. 1.1 «Типова форма № М-20 «Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей» є обов'язковою до застосування всіма підприємствами, організаціями, філіями, відділеннями, іншими структурними підрозділами, незалежно від форми власності та господарювання». У переліку суб'єктів, які обов'язково застосовують цю Інструкцію, підприємців-фізичних осіб немає. Підтвердженням цього є і норма п. 2.2 даної Інструкції: «Накладна на відпуск товарно-матеріальних цінностей є підставою для списання товарно-матеріальних цінностей підприємством, що здійснило їх відпуск, для оприбуткування їх підприємством-одержувачем та для дозволу на вивіз їх з території підприємства-постачальника, а також для їх складського, оперативного і бухгалтерського обліку»².

Оскільки підприємець-платник єдиного податку відповідно до п. 2 ст. 55 Господарського кодексу України (ГК) є суб'єктом господарювання, то норми ГК для нього обов'язкові. В Господарському кодексі обговорюється:

- по-перше, п. 8 ст. 19 ГК зобов'язує всіх суб'єктів господарювання здійснювати первинний (оперативний) та бухгалтерський облік результатів своєї роботи, складати статистичну інформацію, а також надавати відповідно до вимог закону фінансову звітність та статистичну інформацію щодо своєї господарської діяльності, інші дані, визначені законом;

- по-друге, обов'язки підприємців-фізичних осіб у ГК виділені окремо. Так, відповідно до п. 6 ст. 128 ГК «громадянин-підприємець зобов'язаний... вести облік результатів своєї підприємницької діяльності відповідно до вимог законодавства, своєчасно надавати податковим органам декларації про доходи, інші необхідні відомості для нарахування податків і сплачувати податки в порядку і в розмірах, встановлених законом». Цей перелік обов'язків є вичерпним і, як видно, обов'язку зі зберігання та надання для перевірки первинних бухгалтерських документів немає. А облік необхідно вести відповідно до вимог законодавства, яке наразі не зобов'язує підприємця вести бухгалтерський облік.

Великою перевагою є затвердження у 2011 р. методичних рекомендацій із застосування реєстрів бухгалтерського обліку малими підприємствами³. Методичні рекомендації визначають систему реєстрів, порядок і спосіб реєстрації та узагальнення інформації в них без застосування подвійного запису для складання Спрощеного фінансового звіту суб'єкта малого підприємництва.

Але не вирішеною проблемою все ж таки залишається первинний облік, тобто документування господарських операцій суб'єктів господарювання.

Облік розрахунків з оплати праці є досить складною проблемою бухгалтерського обліку, яка вимагає ретельного організаційного забезпечення, питання розрахунків з оплати праці розглядається в нормативних документах та розкривається в працях провідних науковців. Використовуючи працю найманих працівників.

² Г. Андрущенко, *До питання актуальності створення стандартів бухгалтерського обліку та фінансової звітності для суб'єктів малого бізнесу в Україні*, «Школа професійного бухгалтера», 2008, № 11 (95), с. 19.

³ Л. Сук, *Організація обліку на підприємствах малого бізнесу*, «Бухгалтерський облік в с/г.», 2010, № 3, с. 36–40.

підприсмець – платник єдиного податку зобов'язаний вчасно нараховувати та виплачувати заробітну плату своїм працівникам. Для цілей обліку заробітної плати можна використовувати одну з форм обліку розрахунків за виплати працівникам:

- типову форма № П–6 (Розрахунково-платіжна відомість працівника);
- типову форма № П–49 (Розрахунково-платіжна відомість);
- типову форма № П–50 П–51 (Розрахункова відомість);
- типову форма № П–52 (Розрахунок заробітної плати).

Якщо розглядати кожну з цих форм розрахунково-платіжних відомостей, то можна сказати, що вони є досить складними і громіздкими та не містять поправок відповідно до змін законодавства, які стосуються нарахування та оплати праці. Зміни, які стосуються податкової соціальної пільги та ставок податку з доходів фізичних осіб, обов'язково повинні знайти своє відображення в запропонованій розрахунково-платіжній відомості (табл. 1).

Таблиця 1. Розрахунково-платіжна відомість для підприємців-платників єдиного податку

ПІБ	Нарахован а заробітна плата	Індексація	ПСП*	Утримання			Усього утримань	Сума до сплати
				ЄСВ** 3,6%	ПДФО***			
					15%	17%		
Ковальчук Г.Р.	1300	-	536,5	46,8	107,51	-	154,31	1145,9
Петров М.П.	2000	-	-	72	289,20		361,2	1638,8
Зайцев О.Д.	10800	-	-	388,8	-	1769,9	2158,7	8641,3
Разом	14100	-	x	507,6	2166,61		5925,01	11426

*ПСП – податкова соціальна пільга

**ЄСВ – єдиний соціальний внесок

***ПДФО – податок з доходів фізичних осіб

Якщо також брати до уваги і той факт, що переважна більшість підприємців не мають економічної освіти, то запропонована форма розрахунково-платіжної відомості є досить простою та зрозумілою у використанні для пересічного громадянина.

На думку більшості вітчизняних дослідників, проблем обліку малого бізнесу в нашій державі за всі роки незалежності, незважаючи на окремі успіхи в цій галузі, так і не вдалося створити єдиної ефективної системи організації обліку для фізичних осіб- підприємців. Отже, результати проведеного дослідження щодо застосування спрощеної системи обліку в організації документування господарської діяльності фізичних осіб - підприємців знайшли своє відображення в запропонованій формі розрахунково-платіжної відомості. Всі інші питання залишаються відкритими і потребують подальшого дослідження в перспективі.

Petro Kurmaiev

Doctor of Economic Sciences, Professor, Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University (Uman, Ukraine)

Olena Matros

Ph.D. (Economics) Uman National University of Horticulture (Uman, Ukraine)

PROBLEMS OF BUSINESS ACTIVITY ACCOUNTING OF ENTREPRENEURS – SINGLE TAX PAYERS

Problems associated with the documenting of business transactions entrepreneurs – single tax payers were analyzed in the article. Substantiated proposals on the improvement of the forms of accounting documents were characterized.

Keywords: tax payers, business accounting, entrepreneurs, small business, subjects of business.